

CHARKUTERISTEN 8

STOCKHOLM
ANTI-KVARISK
FÖRUNDERSÖKNING

2018-12-21

Inkom till Stockholms stadsbyggnadskontor - 2018-12-21, Dnr 2019-08051

UPPDRAG

287930

Uppdragsnamn:

Charkuteristen 8, Antikvarisk förundersökning

Titel på rapport:

Charkuteristen 8 Antikvarisk förundersökning

Version:

Slutrapport

Datum:

2018-12-21

MEDVERKANDE

Beställare:

Castellum AB

Kontaktperson:

Karl Sundholm

Konsult:

Tyréns AB

Uppdragsansvarig:

Martin Lagergren

Handläggare:

Maria Lundgren

Tyréns AB

Tel: 010 452 20 00
www.tyrens.se

Säte Stockholm
Org.Nr: 553194-7986

INNEHÅLLSFÖRTECKNING

INLEDNING	5
Bakgrund	5
Kulturhistoriskt värde	5
Plan- och bygglagen (PBL)	7
Påbyggnad	8
Kvarteret Charkuteristen	9
HISTORIK	13
Slakthusområdet.....	13
Möller & Co.....	14
Elmer Husman	14
BYGGNADSBESKRIVNING	15
Bygglov.....	15
Ursprunglig användning.....	15
Användning 2018	15
Exteriör	18
Interiör	22
KULTURVÄRDEN	28
ANTIKVARISKA RIKTLINJER	28
KÄLLOR	29

INLEDNING

BAKGRUND

Tyréns har fått i uppdrag av Castellum AB att göra en antikvarisk förundersökning avseende Charkuteristen 8 i Slakthusområdet, Johanneshov. Byggnaden är en av tre byggnader i samma kvarter som ägs av Castellum AB. Charkuteristen 8 har kulturhistoriskt värde men har i program för hela Slakthusområdet som stadsbyggnadskontoret tagit fram getts möjlighet till rivning och nybyggnad. Denna rapport kan därför även utgöra rivningsdokumentation om så skulle bli fallet.

KULTURHISTORISKT VÄRDE

Stockholms stadsmuseum inventerade hela slakthusområdet 2006 och byggnaderna klassificerades enligt gällande modell med blå, gröna och gula hus. Blått är den högsta klassen och omfattar bebyggelse av synnerligen högt kulturhistoriskt värde.

Grön klassning innebär också ett högt kulturhistoriskt värde och betyder att bebyggelsen är särskilt värdefull från historisk, kulturhistorisk, miljömässig eller konstnärlig synpunkt.

Gult är den tredje nivån som används vid klassificering. En gulklassning på Stadsmuseets kulturhistoriska klassificeringskarta innebär att fastigheten har bebyggelse av positiv betydelse för stadsbilden och/eller av visst kulturhistoriskt värde.

Charkuteristen 8 fick den gula klassningen som innebär att byggnaden har ett visst kulturhistoriskt värde. I Nyréns utredning "Kulturhistorisk inventering och analys 2011-07-07" bedömer man att byggnaden har en känslig exteriör där de röda välbevarade tegelfasaderna bör behandlas varsamt, medan interiörerna bedömdes vara tåliga för förändringar.

Klassificeringskarta från Stockholms Stadsmuseum, kvarteret Charkuteristen är markerat.

I det godkända programmet från Stockholms kommun för hela Slakthusområdet har stadsbyggnadskontoret utarbetat en strategi för bevarande av byggnaderna inom området. Som underlag har Stockholms stadsmuseums klassificering av byggnadernas kulturvärden använts. Bedömningen stöder sig också på Slakthusområdet i Stockholm - Kulturhistorisk inventering och analys (Nyréns arkitektkontor 2011). Bedömningar ligger som grund för kommande detaljplaner.

Utdrag ur programmet:

”Genom den blå- och grönklassade bebyggelse som bevaras blir två viktiga epoker i områdets utveckling tydligt läsbara. Det gäller pionjärtidens bebyggelse och planstruktur från tidigt 1900-tal, och expansionsfasens bebyggelse från 1950- och 60-talen. Områdets kulturvärden går dock inte att reducera endast till byggnaderna med den högsta klassningen, utan helhetens värde bärs till stor del upp av enklare bebyggelse som är nödvändig för att berätta områdets historia.

Stadsbyggnadskontorets bedömning, i synnerhet av den gulklassade bebyggelsen, har vägt samman huruvida byggnader är unika och berättar något specifikt, arkitektoniska kvaliteter utanför stadsmuseets bedömning, byggnaders betydelse för den plats den ligger på och deras potential att fungera i det nya sammanhanget, liksom potentialen i en annan användning eller bebyggelse på samma plats. I enlighet med PBL:s skrivningar har särskild vikt lagts vid att ta hänsyn till värdena i bebyggelseområden och stadsbild, vilket klassningen byggnad för byggnad inte beskriver. En ambition har varit att bevara något från varje decennium, men temat har inte varit styrande över andra frågeställningar. I vissa fall har konflikter mellan olika kulturvärden identifierats.”

För byggnaden Charkuteristen 8 gäller att den enligt programmet får rivas trots att den enligt Stadsmuseets bedömning har kulturvärde.

Ur program för Slakthusområdet, kvarteret Charkuteristen är markerat.

PLAN- OCH BYGGLAGEN (PBL)

Plan- och bygglagen reglerar planläggning och bygglov. Lagens syfte är bland annat att främja en samhällsutveckling med jämlika och goda sociala levnadsförhållanden och en god och långsiktig hållbar livsmiljö för människor i dagens samhälle och för kommande generationer (PBL 1 kap 1§). Att värna om kulturvärdena är ett sätt att säkerställa en långsiktigt hållbar livsmiljö.

I plan- och bygglagen (PBL 2 kap 6§) redogörs för de allmänna intressen som ska tillgodoses vid planering och byggande. Bland annat ska bebyggelse och byggnadsverk utformas och placeras med hänsyn till stads- och landskapsbilden samt till kulturvärdena på platsen. Kulturhistoriska, miljömässiga och konstnärliga värden ska skyddas och ändringar ska göras varsamt så att befintliga karaktärsdrag respekteras och tas till vara.

Varsamhetskravet i plan- och bygglagen (PBL 8 kap. 17§) finns för att byggnaders kvaliteter ska bevaras vid ändringar. Kravet gäller för alla byggnader, vid alla typer av ändringar och oberoende av om en åtgärd kräver bygglov. Varsamhetskravet innebär att en ändring av en byggnad ska utföras så att man tar hänsyn till byggnadens karaktärsdrag och att byggnadens tekniska, historiska, kulturhistoriska, miljömässiga och konstnärliga värden tas tillvara. I detaljplan kan en byggnad få varsamhetsbestämmelser som t.ex. reglerar färgsättning, takform och material, fasadmaterial och fönsters utseende. Karaktärsdrag på allmänna platser som t.ex. markbeläggningar, planteringar och fasta gatumöbler kan också regleras.

En byggnad eller ett bebyggelseområde kan bedömas vara särskilt värdefull ur historisk, kulturhistorisk, miljömässig eller konstnärlig synpunkt och lyder då under plan- och bygglagens förbud mot förvanskning (PBL 8 kap. 13§). Förvanskningsförbudet innebär att en åtgärd inte får medföra att en byggnads karaktärsdrag eller egenskaper som ligger till grund för byggnadens eller områdets kulturhistoriska värden går förlorade eller skadas. För att säkra en särskilt värdefull byggnads kulturhistoriska värden kan byggnaden få skyddsbestämmelser i en detaljplan.

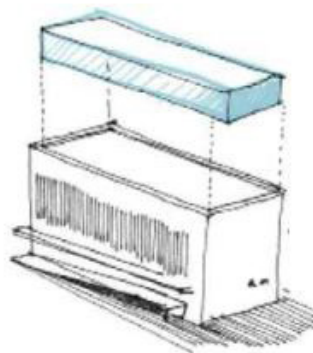
Plan- och bygglagen säger också att ett byggnadsverk ska hållas i vårdat skick och att det ska underhållas så att dess utformning och detekniska egenskaper i huvudsak bevaras. Underhållet ska anpassas till omgivningens karaktär och byggnadsverkets värde från historisk, kulturhistorisk, miljömässig och konstnärlig synpunkt. Om byggnadsverket är särskilt värdefullt från historisk, kulturhistorisk, miljömässig eller konstnärlig synpunkt, ska det underhållas så att de särskilda värdena bevaras.

PÅBYGGNAD

I "Program för Slakthusområdet Samråds-handling 2015-12-03" tar man upp frågan om påbyggnader av befintliga byggnader, även de som klassats med kulturhistoriskt värde. Under rubriken "Bebyggelsehöjder" finns följande text:

"Områdets nya bebyggelse tar fasta på kvaliteterna i den småskaliga variationen, men bejakar också möjligheterna att använda högre volymer för att skapa kontrast mellan olika skalor och på så sätt ge förutsättningar för en tät stadsdel. Genom medveten placering av höga och låga volymer ges möjligheter till bra solljusförhållanden på torg, parker, gårdar och förskolegårdar. Antalet våningar inom Slakthusområdet föreslås variera mellan 1 och 12, med huvuddelen av bebyggelsen i spannet 4–8 våningar. Det lägsta intervallet inom höjdska-lan bör tillämpas i områdets historiska kärna av respekt för de äldsta jugendbyggnaderna och stads-bilden med sina smala gatumått. Vattentornet på Rökerigatan ska även i framtiden vara ett tydligt landmärke. Även Livdjurgatans förlängning, som bara är 9 meter bred bör omges av lägre byggnader."

Man konstaterar också att flera av de gul- och grönklassade byggnaderna ska byggas om eller till. Bedömningen för Charkuteristen 8 är att den skall bevaras av kulturmiljöskäl, men kan utvecklas.

BEVARANDE, OMBYGGNAD OCH PÅBYGGNAD

Med ett par undantag bevaras minst en byggnad från varje årtionde för att kunna behålla områdets historiska djup och möjliggöra fortsatt förståelse och synliggörande av områdets utvecklingsfaser. Kvarter med befintlig bebyggelse förtätas varsamt genom på- och tillbyggnader anpassade till nuvarande förutsättningar och historiska värden. Vissa kvarter kan därmed tåla en högre exploatering, medan andra får lämnas i princip orörda.

MÅNGFALD AV VOLYMER

I så gott som varje kvarter finns en blandning av typologier, skala och volym som bygger vidare på områdets mångfald och kontrastrikedom. Olika hushållskonstellationer och livsstilar ryms genom blandade upplåtelseformer och typer av boenden såsom radhus, bokaler, studentbostäder och flerbostadshus. En blandning av volymer inom kvarteren ger förutsättning för ett kvalitativt gaturum.

Illustration ur "Program för Slakthusområdet, Samrådshandling, 2015-12-03.

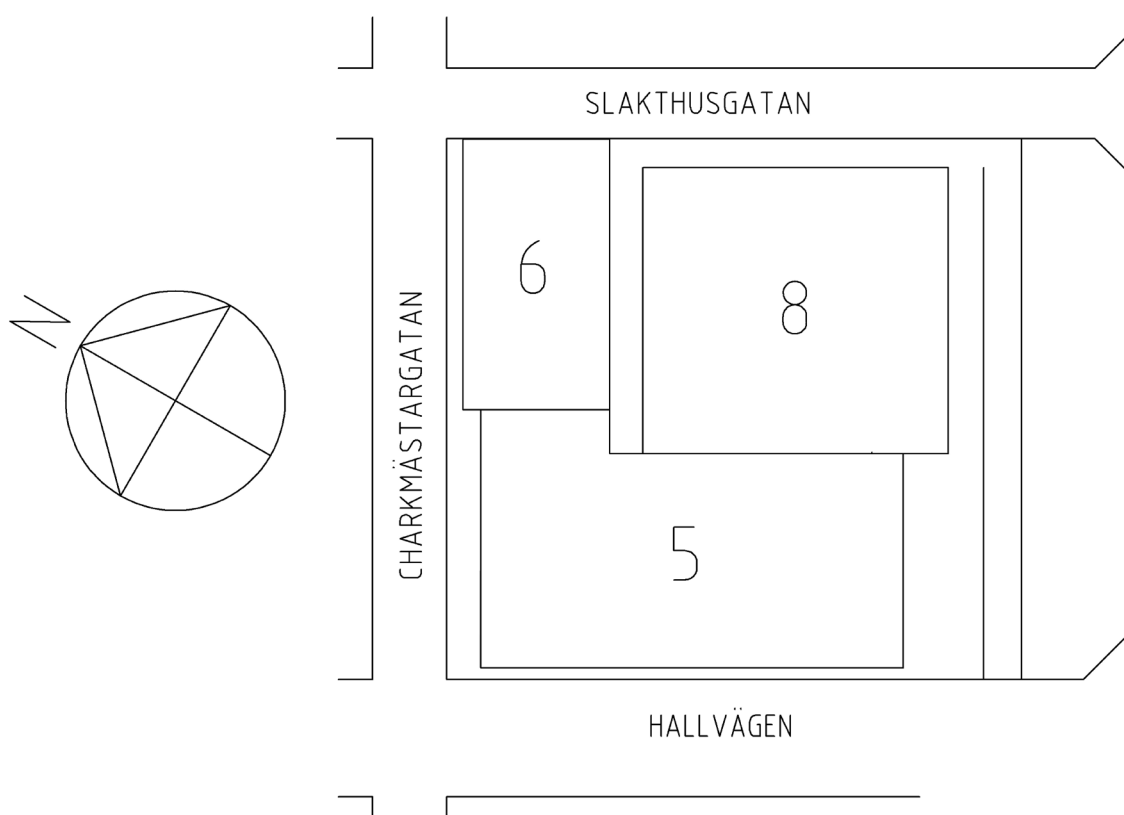
KVARTERET CHARKUTERISTEN

Kvarteret Charkuteristen omsluts av gatorna Charkmästargatan, Slakthusgatan och Hallvägen både i söder och väster. Beteckningen Hus 30 används för de tre byggnaderna med fastighetsbeteckning Charkuteristen 5, 6 och 8. En transportgata går genom kvarteret och skiljer Hus 30 från byggnaderna (Charkuteristen 1 och 7) söder om gatan.

Hus 30 med de tre byggnaderna utgör en enhet med Castellum som fastighetsägare. Nr 6 och 8 är sammanbyggda med nr 5. När de byggdes var det kolonial- och grossistfirman Möller & Co som ägde byggnaderna och bedrev sin verksamhet i samtliga tre enheter. Nr 5 och 6 är ritade av arkitekt Ralph Erskine i början av 1950-talet och nr 8 ritades av arkitekt Elmer

Husman 1967. Det är framför allt det röda teglet murat i korsförband som håller ihop byggnaderna till en samlad komposition.

Kvarteret ligger i den del av Slakthusområdet som byggdes ut under 1950-60-talet. De ingår i en bebyggelsemiljö med byggnader av olika karaktär där funktion har styrt utformningen. En viss brokighet finns i det arkitektoniska uttrycket. Intressant att lägga märke till är att utmed Slakthusgatan bildar de omsorgsfullt utformade röda tegelbyggnader ett sammanhållande arkitektoniskt stråk. Det är byggnader i två till tre våningar som utan trottoarer landar direkt i den asfalterade gatan och som samspekar med varandra.

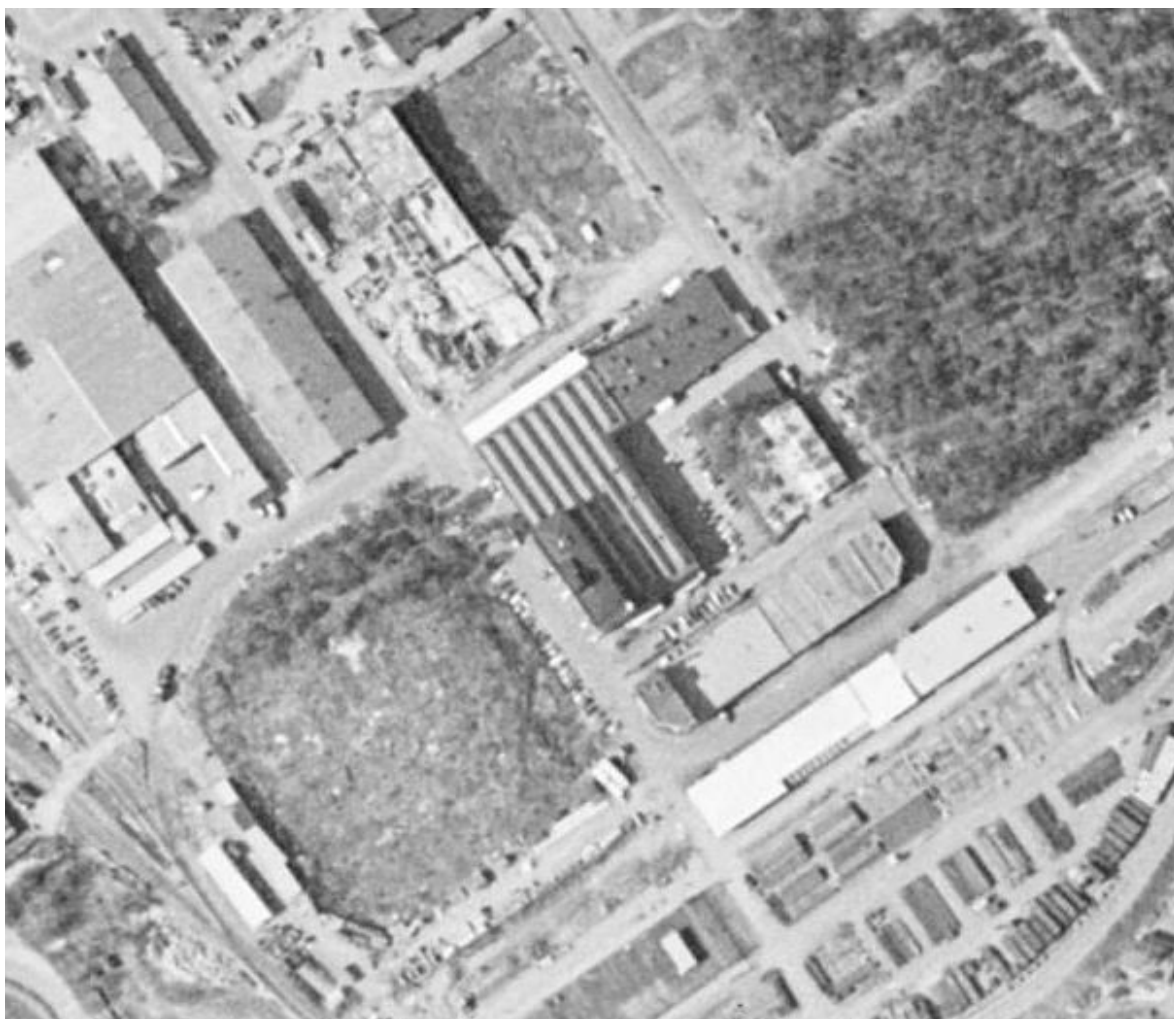

Sandhagen 7, ritad av arkitekt Elmer Husman. Foto Stockholms stadsmuseum.

Slakthusgatan med Charkuteristen 8 till vänster och Sandhagen 7 i mitten av av de tre tegelbyggnaderna till vänster i bild. Båda ritade av arkitekt Elmer Husman.

Flygfoto från mitten av 1960-talet. Charkuteristen 5 och 6 är byggda och det ligger en mindre byggnad som rivs innan Charkuteristen 8 kan byggas.

PLANERINGS- FÖRUTSÄTTNINGAR

Stockholms stad vill utveckla Slakthusområdet till en stadsdel med bostäder, handel och kontor. Därför ska Stockholms stad bygga ett nytt livsmedelscentrum i Larsboda, med plats för företag som lämnar Slakthusområdet.

Området står inför en stor förändring och ingår tillsammans med Globenområdet, Gullmarsplan och södra Skanstull i ett stadsutvecklingsprojekt kallat Vision Söderstaden 2030. Enligt visionen ska Slakthusområdet utvecklas från ett renodlat verksamhetsområde till en stadsdel där bostäder, handel, kultur och företagande samexisterar. En målsättning är att skapa en blandad stadsdel och en unik karaktär som baserar sig på och synliggör traditionen och historiken i området.

Kommunfullmäktige fattade i juni 2010 beslut om att godkänna Vision Söderstaden 2030. Stadsbyggnadsnämnden fick i uppdrag att genomföra programsamråd för slakthusområdet vilket genomfördes 2015–2016. Programmet godkändes 2017-01-23.

Beslutet innebar att några av stadens förvaltningar och bolag gavs i uppdrag att inleda utredningsarbete för Söderstaden. I linje med det beslutade stadsbyggnadsnämnden (SBN) att påbörja programarbete för Slakthusområdet.

För Slakthusområdet anges följande stadsbyggnadsstrategier:

- Bevara och förstärka kulturhistoriskt värdefulla byggnader och miljöer.
- Tillvarata områdets tradition och historik genom utveckling av publika verksamheter kopplade till mat, dryck och evenemang.
- Komplettera med en högkvalitativ och varierad ny bebyggelse för bostäder i olika upplåtelseformer, arbetsplatser och service.
- Ny bebyggelse bör utformas med inspiration från platsens kvaliteter.

Skapa nya högkvalitativa parker och torg samt

naturliga kopplingar till omgivande stadsdelar.

En ”Kulturlivsundersökning” har tagits fram som har identifierat ett antal nyckelaspekter viktiga för att skapa en utveckling av Slakthusområdet där kultur, handel, annat företagande och bostäder kan samexistera och bidra till en levande och inkluderande stadsdel; Engagerade kulturaktörer - Tillgång till lokaler - Lämna öppet för det oplanerade - Mångfald och flexibilitet - Kulturinstitutioner.

Kulturlivsundersökningens slutsats är att följande nyckelaspekter är viktiga för att möjliggöra en utveckling av Slakthusområdet där bostäder, handel, företagande och kultur kan samexistera och bidra till en levande och inkluderande stadsdel:

- engagerade kulturaktörer,
- tillgång till lokaler,
- lämna öppet för det oplanerade, mångfald och flexibilitet och kulturinstitutioner.

HISTORIK

SLAKTHUSOMRÅDET

Den 31 januari 1912 invigdes Stockholms första offentliga slakthus. Det var Gustav V som i ett snöigt Enskede hade uppdraget att förklara Slakthusområdet som invigt. Det var dock flera årtionden tidigare som de ohälsosamma förhållandena kring hanteringen av slakt hade uppmärksamats. Det fanns då över 100 enskilda slakterier i centrala Stockholm med omnejd. Den svåraste fråga att hantera var lokaliseringsfrågan av ett nytt slakthus. Många olika platser utreddes och till slut stod det mellan Enskede och Traneberg. Vid omröstning i stadsfullmäktige 1905 vann Enskede med siffrorna 49 mot 29. Två år senare bildades Stockholms stads slakthus- och saluhalls styrelse, vilken kom att driva verksamheterna på slakthusområdet.

Slakthusområdet planerades för att kunna expandera under många år framöver. Ansvarig arkitekt för den första etableringen var Gustaf Wickman. I den norra delen byggdes cirka trettio byggnader varav flera hade klara Jugend-

inspirerade fasader. Sammanhållande uttryck fick området av den gråvita kalksandstenen.

Verksamheten inom området utvecklas och 1936 togs ett viktigt steg med byggandet av en partiköthall vilket gav riktningen för partihandel. I slutet av 1930-talet öppnas också upp för upplåtelse av tomträttsmark till privata fastighetsägare. Under 1950–60-talen börjar den södra delen av området bli färdigbyggt.

På 1980-talet fanns det ett åttiotial olika fristående företag varav hälften sysslade med köttförädling. Omkring 20 företag var parti- och detaljhandelsföretag och samt 15 företag var serviceföretag med anknytning till branschen. 1988 säljs det kommunala slakteriet till ett privat företag som tre år senare lägger ned slakteriverksamheten av lönsamhetsskäl. Efter 1991 har slaktverksamheten helt försvunnit från området.

En av de ursprungliga byggnaderna i Slakthusområdet, uppfört som börshus.

MÖLLER & CO

Firman Möller & Co grundades 1909 av bröderna Henning och John Möller vilka handlade med ägg, ost och honung. Den första lokalen låg på Klockgjutargränd i Stockholm och bestod av ett rum och kök. Sortimentet utökades snart att även omfatta frukt, konfektyrer och buljongtärningar. Efter första världskriget ökade möjligheterna att importera varor och man började handla med kolonialvaror, konserver och kaffe. 1925 startar man sitt första kafferosteri som fick namnet Kafferosteriet Drott AB. Verksamheten ökar genom ett antal företagsförvärv vilket också innebar att fler varugrupper tillkommer i varusortimentet.

1930 flyttar man till en stor fastighet på Åsögatan 142 och blir kvar där till man bygger nytt i slakthusområdet. 1956 öppnade man Sveriges första "Cash and carry" i Charkuteristen 5 efter förebilder från USA. Det blev nu möjligt för butiker att komma och handla sina varor direkt hos sin grossist, vilket innebar en ökad frihet för de små butikerna. Anläggningen beskrevs som "hypermodern" i tidningarna.

Möller & Co expanderade och tillsammans med andra privatägda grossistföretag gick man samman och bildade Sabagruppen 1974 vilken ägdes av Dagab. 1976 flyttade Dagab från slakthusområdet till större lokaler i Jordbro.

ELMER HUSMAN

Arkitekt Elmer Husman var född i Danmark 1923 och levde fram till sin 95-årsdag, 2018. Han kom att ägna mycket av sin arkitektverksamhet till olika kontors- och industriprojekt. Trädgårdshallen på Årsta partihallar från 1962 är ett av Husmans mest kända arbeten. På Slakthusgatan i kvarteret Sandhagen snett mittemot Charkuteristen 8 har Husman ritat en röd tegelbyggnad för Stockholms Äggaktiebolag. Byggnaden uppfördes 1960 och enligt Stadsmuseets klassificering klassas den som grön, byggnad med särskilt kulturhistoriskt värde.

Elmer Husman bedrev egen arkitektfirma men samarbetade regelbundet med Englunds projekteringsbyrå, vilket var fallet med båda byggnaderna inom slakthusområdet. Jonas Englund sålde sin byrå och 1988 övertogs den av Kjessler & Mannerstråle.

Bärkasse - Upplandsmuseet / DigitaltMuseum

BYGGNADSBESKRIVNING

BYGGLOV

Nybyggnadsritningarna daterade 22 april 1967 är undertecknade med Englunds projekteringsbyrå AB med Elmer Husman som arkitekt. Byggherre är Möller & Co och två byggnader på intilliggande tomter fanns redan på plats. Det finns ritningar från två år tidigare med rubriken "Till- och ombyggnad av lager och parkering". Av dessa framgår att det är ett avstånd på 7,5 meter från befintlig byggnad till tomtgränsen. Något som åtgärdades när nytt bygglov beviljades 1969 och befintlig byggnad på tomt nr 5 byggdes ihop med nybygget.

Det finns få bygglov beviljade till ändringar av byggnaden. Det är mindre hyresgästanpassningar som sker. Det finns intressanta "Förhandsritningar" från 1994 signerade arkitekt Sven Danielsson. Det är på- och sammanbyggnad av byggnaderna nr 6 och 8. Man föreslår en rivning av byggnaden nr 6 och påbyggnad av nr 8 med tre våningar.

1955 Provisoriska skjul.

1964 Nybyggnadsritningar. (Ej Utfört)

1967 Nybyggnadsritningar.

1991 Ändrad användning av från förråd till garage.

1993 Skylt, Ford.

1994 Förhandsbesked för om – och påbyggnad.

2000 Tak över takparkeringen: (Ej utfört)

2001 Skylt, Audicom.

2001 Rivning av takbarriär som ersättes med räcke av förzinkat stål. (Ej utfört)

2003 Ny port vid rampen.

2007 Ny utrymningsdörr.

2007 Skylt/ljusanordning, Lauritz.com.

2009 Skylt för Flinks Järn.

2014 Skylt/flaggor, Lauritz.com.

2015 Yttre ändring, ny utrymningsstrappa.

2017 Ändrad användning av industribyggnad till vandrahem, tidsbegränsat bygglov.

URSPRUNGLIG ANVÄNDNING

Den nedre källaren omfattar halva byggnaden med läge mot Slakthusgatan och innehöll lager.

Källarplan nås från båda långsidor och från ingången mot sydöst fanns kundparkering. Innanför låg lager och försäljning. Längst in fanns det kylrum. Mot rampen i nordöst låg verkstad, smörjgrop, däcksförråd och tvättplats.

På bottenplan fanns det omfattande kolonialvarulagret i ett stort rum med fri höjd i två våningar. Lastkaj låg mot Slakthusgatan.

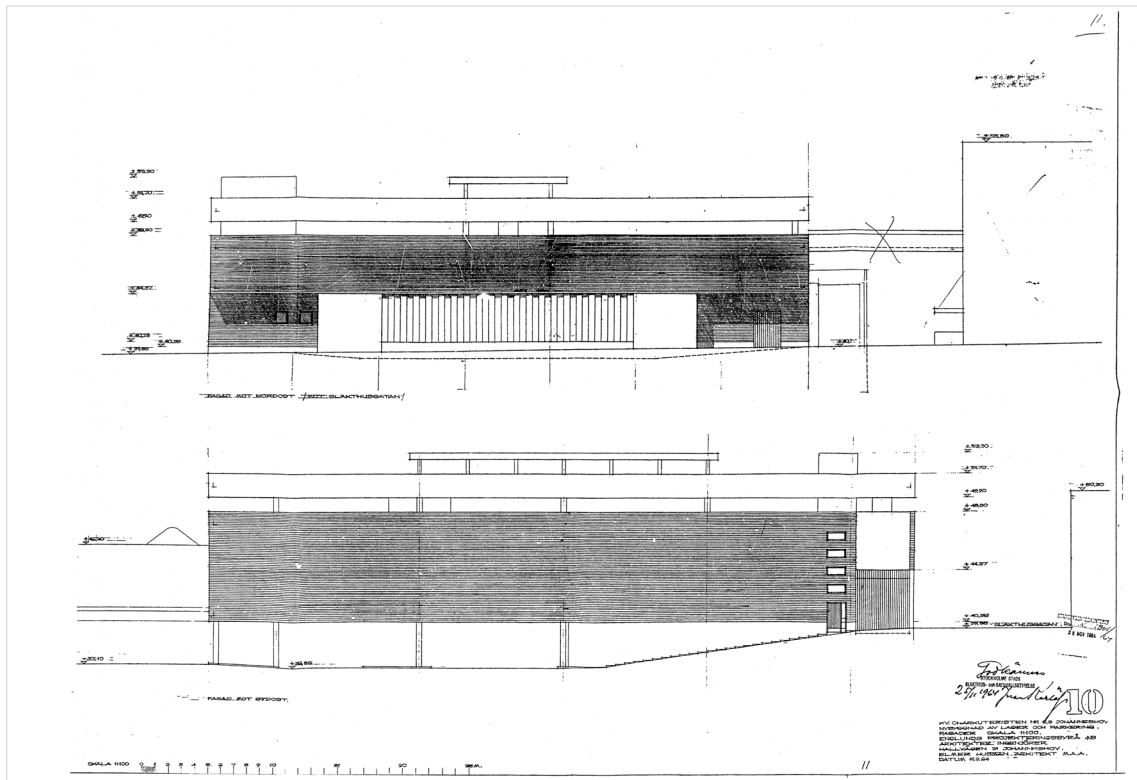
Ett entresolplan finns mot Slakthusgatan. I bottenplan låg rum för retur, stämpelur och kontor. På andra entresolplanet låg lunchrum, gästmysal, kök, konferensrum samt kontor.

På takplanet fanns det 80 p-platser. Tre mindre teknikhus ligger i kanten mot Slakthusgatan, kylmaskinrum, hissmaskinrum och fläktrum.

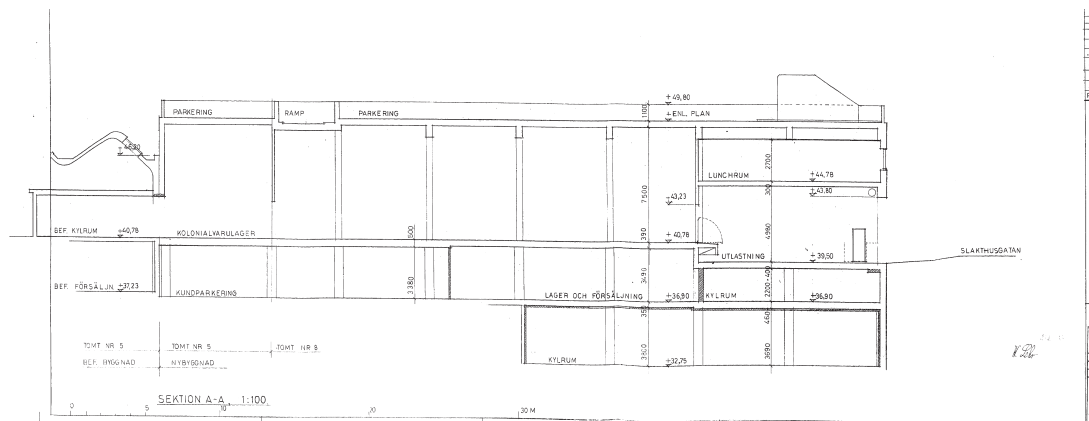
Av nybyggnadsritningarna framgår att det sker en sammanbyggnad mellan Charkuteristen 5 och 8. Cash- and Carry verksamheten som startade 1956 i nummer 5 utvidgades med nybygget på nummer 8. Den blir dock inte så långvarig då Dagab som hade tagit över de privatägda grossistföretagen 1974, inklusive Möller & Co, flyttade till större lokaler i Jordbro 1976. I en annons i Svenska Dagbladet 1980 uthyres 10 000 kvm i Dagab:s före detta lokaler i Slakthusområdet.

ANVÄNDNING 2018

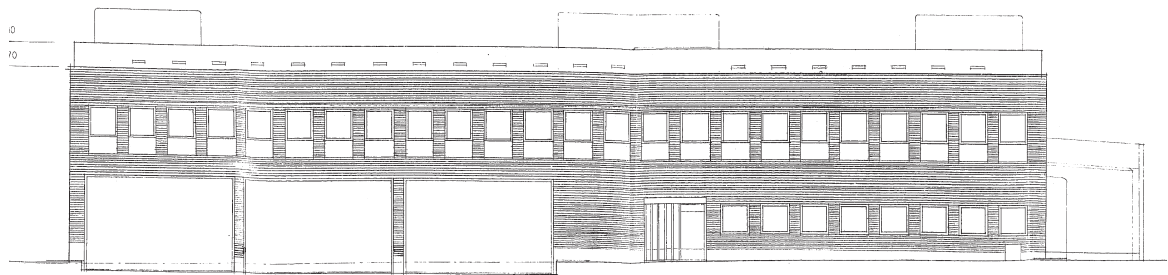
På bottenvåningen i det stora öppna rummet har Stockholms auktionsverk sin verksamhet. På andra våningens entresolplan är EU-migranterna välkomna till Filadelfiakyrkans natthärbärge, en verksamhet som funnits sedan 2015. I källaren finns bilfirma, köksfirma med snickeri samt en verksamhet med försäljning av köksutrustning som avflyttade augusti 2018. Takvåningen används fortfarande för bilparkering.

Fasadritning 1964 ritad av Elmer Husman. Stockholms stadsbyggnadsnämnds arkiv.

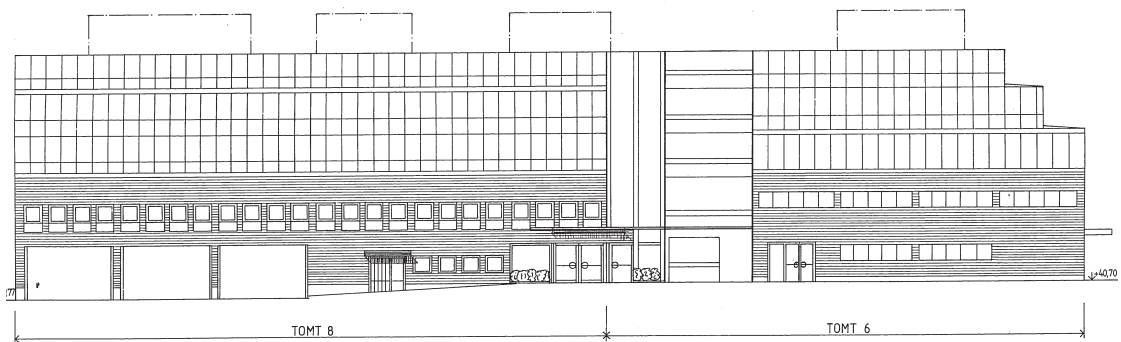
Sektion som visar att det är en direkt koppling mellan Charkuteristen 5 och 8. Lägg märke till rummet under det sågtandade taket.

OT_NORDOST (MOT SLAKTHUSGATAN), 1:100.

TOMT NR 8

Fasadritning 1967 mot Slakthusgatan.

FASAD MOT NORDOST - SLAKTHUSGATAN

Förhandsritning 1994. Befintlig fasad mot Slakthusgatan känns tydligt igen.

EXTERIÖR

Byggnaden ligger i suterräng med två våningar mot Slakthusgatan och infart till källarvåningen från nedfarter vid byggnadens långsidor. Den är sammanbyggd med den lägre delen av Charkuteristen 5. Byggnaden är uppförd i två våningar med rött tegel murat i blockförband, vilket innebär att vartannat skift har kopsidan (den korta sidan) utåt. Karaktärskapande för byggnaden är det indragna cirka meterhöga betongpartiet som avslutar byggnaden.

FASAD MOT NORDOST – SLAKTHUSGATAN

Byggnaden har sin huvudfasad mot Slakthusgatan. Kontorsutrymmena med dess fönstersättning präglar fasaden. Andra våningens enluftsfinster är placerade i höga muröppningar med plåtförsedd nederdel. De tätt sittande fönstren ger intryck av ett fönsterband tvärs

över fasaden. Bottenvåningen har mindre enluftsfinster på halva fasaden. Fönstren i trä med ytterbågar av brun-eloxerat aluminium är ursprungliga. Ett entréparti i mörkbrunt aluminium finns mitt på fasaden. Tre stora öppningar finns varav två har garageportar. Den mot mitten har ett uppglasat entreparti som nås via en ramp från gatan. På taket finns tre mindre tekniskhus som syns från gatan och ingår på så vis i fasaduttrycket.

Fönster mot Slakthusgatan.

Fasad mot Slakthusgatan. En av portarna har blivit entré till auktionshuset.

FASAD MOT SYDOST

Kvarteret har nivåskillnader som tas upp i en suterrängvåning inåt kvarteret. Fasaden mot sydost domineras av den två våningar höga tegelfasaden som endast har fyra fönster lika de mot Slakthusgatan. Tre mindre ventiler finns i

överkant mot taket. Suterrängvåningen domineras av tre runda pelare där en fri öppning ligger i bottenplan. Bottenvåningen har grov ljus spritputs och nio små fönster finns mitt på fasaden. En garageport finns bredvid första pelaren.

Fasad mot sydost med garageportar.

FASAD MOT SYDVÄST

Mot sydväst är byggnaden sammanbyggd med nr 5. Den två våningar höga tegelfasaden saknar fönster. Suterrängvåningen är öppen och har två stora betongpelare målade i en ljusgrå kulör. Den fönsterlösa fasaden ger tillsammans med takavsatsen i betong ett bunkerliknade intryck.

Fasaden mot sydväst möter Charkuteristen 5.

FASAD MOT NORDVÄST

Även fasaden mot nordväst har en suterrängvåning och bryts av av en bred betongramp som går uppåt till takets parkeringsdäck. Det blir det en uppåtgående rörelse i fasaden som motverkar suterrängvåningens rörelse nedåt. Fasaden präglas av den utanpåliggande betongrampen som löper tvärs över hela fasaden och avslutas i en öppning i höjd med andra våningen. De formgjutna fronterna i rampen utgör en viktig del av fasaduttrycket. Rampen bärs upp av kraftiga betongbalkar som skjuter ut från fasaden. Tegelfasaden saknar fönster och domineras av betongrampens betongräcken. Källarvåningen har ljus puts med glest

sittande enlufts-fönster. Bakom nedre delen av rampen finns väg till nedre källaren.

Betongrampens undersida.

Lägg märke till belysningsstolparna som är fästa utanför rampens sida. Den spiralformade utrymningstrappan är ett senare tillägg.

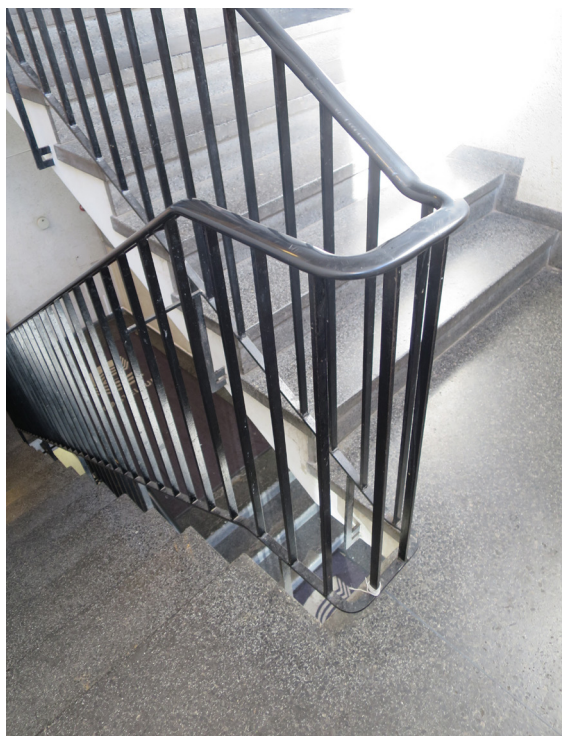
INTERIÖR

TRAPPHUS

Trapphuset når man från Slakthusgatan och det går genom samtliga våningar, från nedre källaren till entresolvåningens andra plan. Trapplöpet är gjutet i betong med steg och avsatser i mörkgrå terrazzo. Väggarna är klädda med ljusa betongskivor med synlig ballast, sk vascolit. Ett svart smidesäcke löper runt den smala trappspindeln.

Brandlarmcentral i trapphuset..

Trappspindel med smidesräcke.

Vägg i trapphus klädd med vascolit.

TAKVÅNINGEN

Taket används för parkering och har en asfalterad yta med vita markeringar för parkeringsrutorna. Som avbärare utåt finns en betongsarg som är täckt med en mörk plåt. Betongformens brädmönster är väl synligt i sargens väggar. Tre teknikhus med vitmålad bandplåt och platt tak är placerade mot Slakthusgatan.

Utrymningstrappa från taket.

Parkering på taket med utsikt mot Globen.

BOTTENVÅNINGEN

Stockholms Auktionsverk finns i bottenvåningen i det som ursprungligen byggdes som varulager. Den höga rumsvolymen finns kvar och rummet karaktäriseras av rampen som löper från hörnet upp utefter väggen som vetter mot norr. Byggnadens konstruktiva betongpelare är jämt utplacerade i hela rummet. De höga fyrkantiga vitmålade pelarna förstärker rummets höga våningshöjd. Väggarna är murade i gult tegel som är övermålat med vit färg förutom väggen mot norr där rampen finns. Golven är målade betonggol. Entresolvåningens övre plan är förbyggt med vitmålade skivor. Rödmålade ursprungliga hängdörrar av stål finns i anslutning till de inbyggda lastbryggorna.

Portar mot gatan.

Synlig betongramp i det före detta lagret.

Auktionshusets lokal med murad tegelvägg.

Rödmålade stålport mot inlastningen.

KÄLLARVÅNINGEN

De lokaler som var avsedda för grossistverksamhetens bilar och dess skötsel används fortfarande idag för bilverkstad. Golven är målade

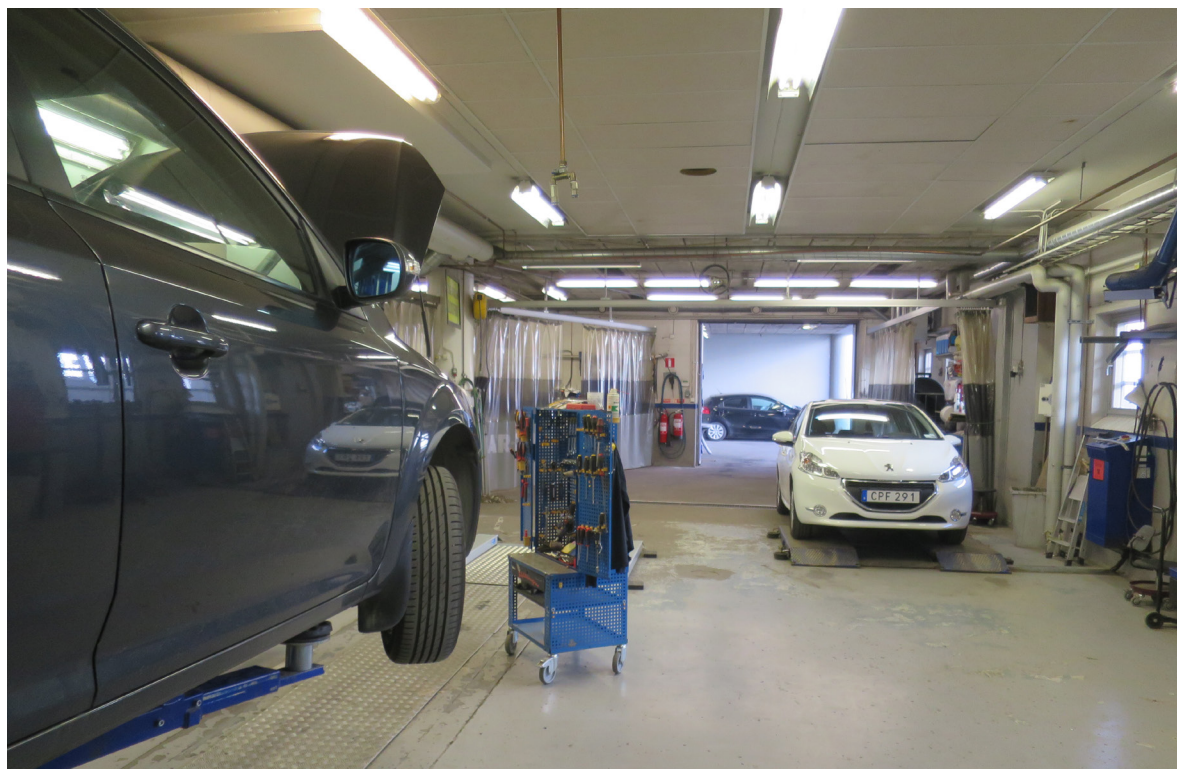
betonggolv. Det gula teglet som fanns på den stora väggen i bottenvåningens stora rum återfinns på väggar även i källarplanet, ibland dock målade med vit färg.

Synliga betongpelare.

Ursprungliga tegelväggar i källaren.

Bilfirmans lokaler.

Tomställd lokal i källaren.

Tomställd lokal i källaren. De svarta plåtväggarna utgör gräns mot Charkuteristen 5.

Lokal i undre källaren.

Lokal i undre källaren som tidigare varit kylrum.

KULTURVÄRDEN

Charkuteristen 8 är en välbevarad byggnad med en intressant arkitektur som på ett tydligt sätt berättar om vad den byggdes för. Den utgör en viktig del av Slakthusområdets utveckling under 1950–60-talet. Den samspelar med övriga röda tegelbyggnader utmed Slakthusgatan. Byggnaden berättar också om en epok i grossisthandelns utveckling där Möller & Co var en stor och viktig aktör i Sverige. Den byggdes under åren då Möller & Co stod på sin höjdpunkt. Den ingår på så vis som en av tre byggnader inom kvarteret som uppfördes för grossistverksamheten. Möller & Co var drivande i tillkomsten av den stora grossisten Dagab som nu lever vidare inom Axfood. Som helhet har kvarteret Charkuteristen betydande värden som del i utvecklingen av livsmedelsbranschens byggande.

Byggnaden ritades av den danske arkitekten Elmer Husman som ritat många industribyggnader varav flera har klassificerats som särskilt värdefulla. I kvarteret Charkuteristen har han fått förtroendet att komplettera Ralph Erskines arkitektoniskt framstående anläggning och såväl Möller & Co som Husman har haft höga ambitioner.

Byggnadens samtliga fasader har arkitektoniska värden. Slakthusgatans två tegelvåningar med fönsterband över hela fasadsträckan visar var kontorsdelen låg. Längs fasaden mot nordväst löper den utvändiga rampen som som för bilarna till parkeringen. Den har ett starkt arkitektoniskt uttryck. De två andra fasaderna har stora slutna murytor som tillsammans med takets betongsarg framhäver arkitekturens mer brutala uttryck.

Den höga arkitektoniska ambitionen kan också avläsas interiört. Det stora rummet i bottenvåningen som byggdes för kolonialvarulager har betydande upplevelsevärden. Den höga rumshöjden med den synliga rampen utmed den gula tegelväggen är ovanlig som rumskomposition. Motsvarande rumskvaliteter som i detta rum finns det sannolikt inte representerat i övriga byggnader från denna tid i Slakthus-

området. Det är ett rum som kan tänkas vara användbart för många verksamheter.

Trapphusets interiör har ett tidstypiskt och välbevarat utförande med beständiga och tåliga material.

ANTIKVARISKA RIKTLINJER

Mot bakgrund av byggnadens arkitektoniska och kulturhistoriska värden är det intressant att studera och analysera om en påbyggnad kan göras. Betongsargen som löper runt hela byggnaden skulle kunna utgöra en tydlig gräns mellan befintligt och nytillkommande tillägg. Vid en påbyggnad bör bevarande av det stora före detta varulagtret utredas särskilt. Trapphuset bör också behandlas varsamt.

Tyréns konstruktörer har på uppdrag av Castellum utrett möjligheterna för påbyggnad av Charkuteristen 8. Utförda kontroller visar att befintlig stomme och grundläggning, med antagna lastförutsättningar, inte behöver förstärkas för att klara en påbyggnad med två extra våningar. Utredningen konstaterar också att: *”Huset har avverkat ca 50 år av sin livslängd och enligt dagens norm återstår alltså ca 50 år till av dess livslängd. Det är dock möjligt att genom livslängdsklassning av väsentliga konstruktionsdelar, särskilt fundament och pålar, kunna påvisa en högre livslängd än den schablonmässiga, som baseras på antal gångna år.”*

Ett bevarande av byggnaden med en påbyggnad – som med tanke på den solida arkitektoniska bas byggnaden utgör skulle kunna vara omfattande sett till volym – möjliggör att Möller & Co:s kvarter kan utvecklas som en helhet utan att någon del försvinner.

Charkuteristen 8 är en renodlad bruksbyggnad. Den bedöms vara tålig för ny användning och anpassningar när kvarteret utvecklas.

KÄLLOR

Från kolonialvarugrossist 1923 till dagens dagligvarublock 1993: 70 år med Rudhe & Co, Möller & Co, Dagab, Västerås. Gösta Lindholm.

Kött och blod, Slakthusområdet i Johanneshov 100 år, Informationsförlaget och Fastighetskontoret i Stockholms stad, 2012.

Kv Charkuteristen 5, Antikvarisk förundersökning, Nyréns Arkitektkontor, 2011.

Slakthusområdet i Stockholm, Kulturhistorisk inventering och analys, Nyréns Arkitektkontor, 2011.

Slakthusområdet, Antikvarisk konsekvensanalys av strukturplan, Nyréns Arkitektkontor 2015.

Program för Slakthusområdet, Samrådshandling 2015-12-03. Dnr 2010-20437, Stockholms stad.

Ritningar från Stockholms Stadsbyggnadskontors e-tjänst.